

Guía Docente				
Datos Identificativos				2022/23
Asignatura (*)	Trastornos da lingua oral e escrita		Código	652G02028
Titulación				
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	1º cuatrimestre	Terceiro	Optativa	4.5
Idioma	Castelán			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Psicoloxía			
Coordinación	Cuevas Gonzalez, Lino Manuel	Correo electrónico	lino.cuevas@udc.es	
Profesorado	Cuevas Gonzalez, Lino Manuel	Correo electrónico	lino.cuevas@udc.es	
Web				
Descrición xeral	Trátase dunha materia orientada a dotar o alumnado dos coñecementos xerais sobre dificultades na linguaxe oral, na lectura, a escritura, e o dominio da linguaxe escrita en xeral. Está orientada a dotar os alumnos dos coñecementos e competencias necesarios para aplicar criterios axeitados na identificación e intervención educativa en nenos do grupo de idade que cursan a Educación Primaria e que poden presentar trastornos na linguaxe oral e escrita.			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título		
-Abordar e resolver problemas de disciplina.	A1	B11	C4
-Coñecer e aplicar metodoloxías e técnicas básicas de investigación educativa e ser capaz de deseñar proxectos de innovación identificando indicadores de avaliación.	A2	B21	
	A3	B22	
-Mostrar habilidades sociais para entender ás familias e facerse entender por elas.	A4	B23	
-Falar, ler e escribir correcta e adecuadamente nas linguas oficiais da Comunidade Autónoma.	A6	B24	
-Coñecer e aplicar os procesos de interacción e comunicación na aula e dominar as destrezas e habilidades necesarias para fomentar un clima de aula que facilite a aprendizaxe e a convivencia.	A7	B25	
	A11		
-Regular os procesos e interacción e comunicación en grupos de estudantes de 6 a 12 anos.	A12		
-Comprender os procesos de aprendizaxe relativos ao período de 6-12 anos, no contexto familiar, social e escolar.	A1		
-Dominar os coñecementos necesarios para comprender o desenvolvemento da personalidade destes estudantes e identificar disfuncions.	A3		
	A4		
-Identificar dificultades de aprendizaxe, informais e colaborar no seu tratamento.	A6		
-Identificar e planificar a resolución de situacións educativas que afectan a estudantes con diferentes capacidades e distintos ritmos de aprendizaxe.	A7		
	A11		
-Analizar e comprender os procesos educativos na aula e fora dela relativos ao período 6-12 anos.			
-Coñecer os procesos de interacción e comunicación na aula.			
-Comprender os principios básicos das ciencias da linguaxe e da comunicación.			
-Abordar e resolver os problemas de disciplina.	A12		C1
			C4
-Fomentar a educación democrática da cidadanía e a práctica do pensamento social crítico.			
-Falar, ler e escribir correcta e adecuadamente nas linguas oficiais da Comunidade Autónoma.			
-Promover accións de educación en valores orientadas á preparación dunha cidadanía activa e democrática.			

-Aprender a aprender. -Comunicarse de maneira efectiva nun contorno de traballo. -Capacidade para elaborar discursos coherentes e organizados lxicamente. -Capacidade para expoñer ideas elaboradas, de forma oral e na escrita. -Capacidade de selección, de análise e de utilización de distintos recursos na rede e multimedia. -Capacidade para utilizar diversas fontes de información, seleccionar, analizar, sintetizar e extraer ideas importantes e xestionar a información.		B1 B7 B8 B9 B10 B12 B15	
Aprender a aprender. -Resolver problemas de forma efectiva. -Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo. -Traballar de forma autónoma con iniciativa. -Traballar de forma colaborativa. -Capacidade para traballar en equipo de forma cooperativa, para organizar e planificar o traballo, tomando decisións e resolvendo problemas, tanto de forma conxunta como individual.		B1 B2 B3 B4 B5 B14	
-Compromiso ético para o exercicio das tarefas docentes. -Capacidade de adaptarse a novas situacións nunha sociedade cambiante e plural. -Relación con diversos interlocutores sociais.		B18 B19 B20	
-Expresarse correctamente, tanto de forma oral como escrita, nas linguas oficiais da Comunidade Autónoma. -Dominar a expresión e a comprensión de forma oral e escrita dun idioma estranxeiro. -Entender a importancia da cultura emprendedora e coñecer os medios ao alcance das persoas emprendedoras.			C1 C5 C7
Expresarse correctamente tanto de forma oral como escrita, nas linguas oficiais da Comunidade Autónoma. Dominar a expresión e a comprensión da forma oral e escrita dun idioma estranxeiro. Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o desempeño da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da vida.			C1 C3
Entender a importancia da cultura emprendedora e coñecer os medios ao alcance das persoas emprendedoras. Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida. Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.			C6 C7 C8

Contidos	
Temas	Subtemas
TEMA 1: COMUNICACIÓN E LINGUAXE	1. Delimitación de conceptos: Comunicación, linguaxe, lingua e fala. 1.1. Códigos e canais. 1.2. O signo. 1.3. Intencionalidade, mensaxe e contexto. 2. Tipos e sistemas de comunicación humana. 3. O desenvolvemento da linguaxe no neno: Fases de adquisición 4. O desenvolvemento da linguaxe na idade da Educación Primaria.
TEMA 2: ALTERACIÓNS DA LINGUAXE ORAL	1. Conceptualización 1.1. Componentes da linguaxe. 1.2. Instrumentos da linguaxe 2. Factores etiolóxicos 3. Clasificación das alteracións da linguaxe. 4. Detección de dificultades na linguaxe: signos e síntomas.

TEMA 3: TRASTORNOS DA LINGUAXE, A FALA E A COMUNICACIÓN.	1. Retrasos no desenvolvemento da linguaxe 1.1. Retraso Simple da Linguaxe 1.2. Disfasia ou Retraso Grave da Linguaxe. 2. Trastornos da fala. 2.1. Dislalías. 2.2. Disfemias. 2.3. Disfonías. 3. Alteraciones de la comunicación: Mutismo y mutismo selectivo.
TEMA 4: TRASTORNOS DA LINGUAXE SECUNDARIA A OUTROS SÍNDROMES	1. Introducción. 2. A linguaxe no Retraso Mental. 2.1. Concepto de Retraso Mental. 2.2. Etioloxía. 2.3. Indicadores do Retraso Mental. 2.4. Trastornos da Linguaxe asociados ao Retraso Mental. 3. A linguaxe no Autismo. 3.1. Autismo e Trastornos Xeralizados do Desenvolvemento. 3.2. Descrición do Trastorno Autista. 3.3. O Enfoque Cognitivo da Teoría da Mente 3.3.1. Funcións da Capacidade para a ?Lectura da Mente? 3.3.2. Síntomas da ?Cegueira Mental? no Autismo. 3.4. Alteracións da Linguaxe no Trastorno Autista. 3.5. Recomendacións para o Educador. 4. A linguaxe na Parálise Cerebral. 4.1. Concepto e Tipos de Parálise Cerebral. 4.2. Importancia das Partes do Corpo na Emisión da Voz. 4.3. Problemas na Fala segundo a Localización da Lesión. 4.4. Alteracións Lingüísticas máis Frecuentes no Parálítico Cerebral.
TEMA 5: TRASTORNOS DA LECTURA E DA ESCRITURA	1. A aprendizaxe da lectura 2. O concepto de dislexia adquirida ou alexia. 3. Tipos de dislexias adquiridas. 3.1. Dislexias Periféricas 3.2. Dislexias Centrais 4.- Consideracións xerais acerca da grafía e da escritura 5.- Desenvolvemento da motricidade infantil 6.- Motricidade e grafismo. Fases da evolución do grafismo 7. Concepto e requisitos da escritura 8. Conceptualización da agrafía ou disgrafía adquirida: Definición y termos afíns 9. Tipos de disgrafía adquirida.

Planificación

Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Traballos tutelados	B2 B4 B5 B7 B8 B12 B14 B15 C1 C7	2	26	28
Sesión maxistral	A3 A11 B3 B7 B8 B19 B20 C5	16	17	33

Estudo de casos	A1 A2 A4 A6 A7 A12 B1 B2 B4 B5 B9 B10 B11 B15 B18 B21 B22 B23 B24 B25 C3 C4 C6 C8	12	12	24
Lecturas	A1 A2 A3 A4 A7 A12 B1 B2 B3 B4 B12 B15 B24 B25 C1 C3 C7	0	10	10
Proba obxectiva	B3 B4 B8	2	10.5	12.5
Atención personalizada		5	0	5
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado				

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Traballos en grupo e/ou individuais sobre temas específicos contemplados no temario da asignatura.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos aspectos teóricos e metodolóxicos que debe coñecer o alumno.
Estudo de casos	Análise de casos de diferentes patoloxías asociadas á linguaxe e a comunicación
Lecturas	Constitúen un conxunto de textos e temas que irán surgindo a medida que se avanza en a exposición e desenvolvemento de a asignatura e que o alumnado poderá ler para proceder a unha recensión que lle permita profundizar en os contidos de interese relacionados (directa e transversalmente) con a asignatura.
Proba obxectiva	Proba de coñecementos tipo test sobre os contidos impartidos ao longo das sesións expositivas.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	A atención personalizada ten o valor de poder guiar a cada alumno individualmente ou en pequeno grupo nas tarefas concretas que se propoñen de cara ao obxectivo último: favorecer a correcta aprendizaxe, ao tempo que realiza o seguimento dos alumnos en canto a coñecementos, destrezas, motivación, esforzo, etc.

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Proba obxectiva	B3 B4 B8	O grao de comprensión dos contidos; a capacidade para relacionar os coñecementos entre si seleccionando coherentemente os que deben ser utilizados para responder axeitadamente ás cuestións solicitadas. Se debe obter, como mínimo, unha puntuación de catro sobre dez).	40
Traballos tutelados	B2 B4 B5 B7 B8 B12 B14 B15 C1 C7	Se solicitaran traballos sobre un tema específico que os alumnos desenvolverán, ben individualmente, ben en grupos pequenos. Algúns dels serán expostos oralmente nas clases.	30
Estudo de casos	A1 A2 A4 A6 A7 A12 B1 B2 B4 B5 B9 B10 B11 B15 B18 B21 B22 B23 B24 B25 C3 C4 C6 C8	Durante as sesións interactivas, se plantexará a análise de casos de diferentes patoloxías da linguaxe.	20
Lecturas	A1 A2 A3 A4 A7 A12 B1 B2 B3 B4 B12 B15 B24 B25 C1 C3 C7	Se valorará o nivel de profundización e a capacidade de reflexión do alumnado sobre cada lectura proposta.	10

Observacións avaliación

Será obrigatoria a asistencia ás clases expositivas e interactivas. Será considerado alumnado asistente aquel que asista a un mínimo do 80% das sesións, tanto expositivas como interactivas.

Observacións adicionais:

A convocatoria de xullo estará

sometida aos mesmos criterios que a convocatoria de xanerio.

Fontes de información

Bibliografía básica

- J.C. Meléndez Moral (1996). Desarrollo psicológico de la dificultad auditiva. Cristóbal Serrano Valencia
- V M. Acosta Rodríguez; A M^a.Moreno Santana (2001). Dificultades del lenguaje en ambientes educativos.. Masson
- J. Narbona;C. Chevríe-Muller (2001). El lenguaje del niño.Desarrollo normal, evaluación y trastornos.. Masson
- P.Howlin;S.Baron-Cohen;J.Hawdin (2006). Enseñar a los niños autistas a comprender a los demás.Guía práctica para educadores.. CEAC educación
- D.Caplan (1992). Introducción a la neurolingüística y al estudio de los trastornos del lenguaje. Visor Distribuciones, S.A.
- Miquel Serra;Elisabet Serrat;Rosa Solé y Melina Aparici (2000). La adquisición del lenguaje. Ariel Psicología
- M.López Torrijo (2005). La educación de las personas con sordera.La escuela oralista española.. Universitat de Valencia.Dpto.Educación Comparada e Historia de la Educación.
- J. Peña Casanova (2003). Manual de Logopedia. Masson
- J.Rondal; X.Serón (2000). Neurología y conducta. Paidós
- M. Belinchón;J.M.Igoa;A. Riviere (2000). Psicología del lenguaje.Investigación y Teoría. Trotta. S.A.
- J. N. García Sánchez (1998). Manual de dificultades de aprendizaje: Lenguaje. Lecto-escritura. Matemáticas. Aula Magna

Bibliografía complementaria

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías